

353

Q. D. B. V.

CHRISTIANI WEISII

DE

ORTU ET PROGRESSU

SCHOLARUM,

PER

LUSATIAM SUPERIOREM,

ORATIO SECULARIS,

DICTA

IN

JUBILÆO

GYMNASII ZITTAVIENSIS,

d. 28. Febr. MDC LXXXVI.

ZITTAVIÆ,

Typis & impensis MICHAELIS HARTMANNI.

33

1733

CHRISTIANI WEISII

DE

ORTU ET PROGRESSU

SCHOLARUM

PER

LUSATIAM SUPERIOREM

ORATIO SECVLARIS

DICTA

IN

JUBILAEO

GYMNASII ZITTAVENSIS

MDCCXXXIII

Printed and Sold by J. G. Neumann, Bookseller, Leipzig.

ZITTAU

Typis & impensis MICHAELIS HARTMANNI

AD
VIRUM

Maximè Reverendum & Excellentissimum

DN. VALENTINUM AL-
BERTI,

THEOLOGUM & PHILOSOPHUM
Lipfienfem.

* * *

Patrone ac Præceptor honoratiffime,

Nemo forte mirabitur, à celeberrimo Tuo
Nomine quælibet hujus Sermonis de-
siderari commendationem. Sive enim
Theologus es; Tibi non displicebit to-
ties facta Religionis mentio: sive celebri
inter Philosophos loco verfaris; grata fuerit Lite-
rarum subinde fuccefcentium memoria: sive ad
ornamentum Lipsiæ vocatus es; refpicere non gra-
vaberis ad Gymnafium, cujus tot Alumni, potiorq;
difcentium pars, alteram velut Patriam hætenus
in Alma Veftra Studiorum Sede quæfiverunt. Ac-
cedunt aliæ rationes, tanto quidem mihi prægnantio-
res, quo propius contingere Tuam videntur Perfo-
nam. Nam cur Historiam Lufatiæ Scholafticam
)?(2 non

non amplectaris? qui prima Studiorum fundamen-
ta sic etiam debes Optima huic Provincia, ut nisi pro
Te vigilasset Lusatia, forte minus jam vigilare pos-
ses pro incrementis Lipsiensium. Cur autem inju-
cunda sit rerum apud Zittanos feliciter succeden-
tium recordatio? postquam incomparabili prorsus
affectu complexus es Amicos, ex hoc olim Gymnasio
progressos. Certè nunquam advolat epistola, ad
Conjunctissimum JUSTUM scripta, quin Tua sa-
lutantis verba simul dirigantur ad HARTIGI-
OS, STOLLIOS, SELIGMANNOS, NE-
SENO S, &, quoniam in admirandis Tuis vir-
tutibus multos agnosco mei similes, ad VVEISI-
OS. Neq; dissimulandum est, quod fortassis jam in-
notuit ex AMICI literis. Celebratum fuerat Ju-
bileum nostrum, & jam ad Prandiolum Rectoris
Platonicum convenerant PATRONI, lætâ suâ
presentiâ jucundum novo Seculo auspiciam allaturi:
cum ad JUSTUM Tuum afferrentur literæ, & in
his elegans juxta & sanctitatis plenissimus Hymnus,
quem in Aedium Tuarum Jubileo, post exactum æ-
tatis annum quinquagesimum, obtulisset optimus
& charissimus Familia Flos. Gaudebamus novum
Jubilo conjungi Jubilum: nec alienum à nostra Salu-
te credebamus, si, cum successu Gymnasii, Tua quoq;
nuncuparetur felicitas, qui tot Juvenes eo dimissos,
con-

consilio non minus quam dexteritate subleuasses. Una resonabat omnium Vox, vellet DEUS Domestico huic Jubilo publicam non invidere letitiam, ut, nisi ex fatorum Lege numerum posses consummare centesimum, ea tamen affulgeret annorum diuturnitas, quæ Fama, Spei, sanctisque Tuis Laboribus sufficere viderentur: Tuq; adeo posses vivens ac florens tertium Academia Lipsiensis Jubilæum contueri.

Egi causam meam, Præceptor honoratissime, cur accusari non debeat inscribendi hæc audacia. Sed an ejusmodi præfationem mereatur brevis & extra curiositatis laudem posita Oratio, difficilior est quæstio. Umbratilia sunt, quæ ad Vestram comparata lucem nec admirationem sperare, nec applausum urgere posse videntur. Interim si ut parva contemni non debent, sine quibus magna constare vix possunt: forte vel ideo Gymnasiis aliqua relinquatur gratia, quod his Seminariis Vestra primum est exculta vel excitata Juventus. Nec alias alacrioribus animis adesse solent Auditores, ad sublimiora præparandi; quam si Præceptorem suum cum futuris Academiarum Præceptoribus amicè conspiciant, vel ex apertis literarum documentis cognoscant, vel è fidelioribus Amicorum testimoniis sensim intelligant. Sane conjunctis Consultationibus rem suam aggrediuntur Architecti, ne, si primus templi

)?(3

for-

forte fundamenta jecerit, alter vel Curiam super-
struat vel macellum. Cur in extruendis Sapiencia,
Prudentia, quin & Spiritus Sancti habitaculis, nul-
la vigeant edificantium commercia? cur nos lateat,
quibus Studiis, pro Seculi gustu, nunc fervere sole-
ant Academia? Cur Vos vicissim nesciatis, quae La-
borum Academicorum subsidia, jam in humilioribus
his subselliis, procurentur. Et sancte vero profiteor,
nulla me inclarescendi libidine agitatum, nec curioso
πολυπραγμοσύνης pruritu vexatum, id studuisse hacte-
nus, ne omnino mei tum apud Vos, tum alibi periret
recordatio; quin potius ominor, fore ut tanto minus
in serviam Academiis, quo minorem rerum ibi ge-
starum habiturus sim notitiam. Prorsus ut Templo
non consecrabit Statuas Artifex, alioquin peritissi-
mus, qui, quo colore, quae mensura, quae Parietum
concordia singulas commendare deceat, non cogno-
verit. Favebis igitur innoxio huic & sincero co-
natui, tantumque sive meis Auditoribus, sive Lite-
ris ipsis indulgeri credes, quantum mihi affulserit
Tua, Collegarumque Tuarum, quos ex animo comple-
ctor & veneror, benignitas. Via, quam subinde
calcandam inveniunt docentes, variis circumval-
latur molestiis, ut vel ex hac causa sublimioribus
tum suppetus, tum solatius sublevari debeant. Sed
redeo ad Orationem meam, quae forsitan intimiori-
bus

bus Historiæ & Politicæ documentis illustrari poterat, nisi calamus in scribendo semper esset timidior, quoties argumento accedit Religionis vel Regionis mutatio. Et fateor, in promptu non fuisse singula, quæ nunc dici opera esset pretium. Publica enim Scrinia non licebat excutere. Privatorum Commentariis, si quos reliquit Majorum fides, excludebar alia de causa. Nam Budissinenses periisse pleraquæ dolent in funesto suo Incendio. Quod à variis Gymnasia Collegis, superiore seculo apud nos, non ineleganter congestum est, in possessores incidit non invidos, sed ignaros, ut vix aliqua fragmenta jam super sint, unde jacturam æstimemus. Soli Gorlicenses & justam adhibuerunt diligentiam, & in asseruando partem inuenerunt felicitatem: forte quod Bibliotheca, Rectoris Museo vicina, singulas hujus generis chartas securius ab injuriis defenderet. Nec dissimulanda impresentiarum Clarissimi FUNCII promptitudo, qui liberali manu suppeditavit Chronicon, Latinis Verbis à quibusdam Rectoribus congestum, ipsamque Gymnasia Matriculam lectu & custodia dignissimam. Ita non colligendo vel plenis calathis comportando, sed suffurando leuique velut racematione eò sum progressus, ut jubilandi gratulandi que non indignam habere materiam viderer: ac adeo laudabiles Majorum cineres justis suis encomiis haud omnino defraudarem.

Ca-

Ceterum prolixiora sunt, quae scribo, quam
ut Tua ferant Negotia, vel meum postulare debeat
obsequium. Quamobrem denuo rogo, velis favere
Jubilo Zittaviensi; velis amare Zittavienses, &
cum his non indignum, in quo profecerunt, Planta-
rium; velis commendatum habere Tui studiosissi-
mum Rectorem. Sic DEUS Te servet, sic Nomi-
ni Tuo, votisq; Tuis, quibus universa Lipsiensium
salus continetur, perpetuum indulgeat augmentum,
ut olim Studiis, Religioni, Posteritati Te vixisse,
Fama depradicet nunquam intermoritura. Vale.
Zittaviae è Gymnasio. d. 3. April. 1686.

Tuiff.

CHRISTIANUS WEISE,
Rector.

Ma-

Magna res agitur, Auditores
spectatissimi, amicissimi, dilectissimi,
postquam in hoc Gymnasio celebrari
debet Secularis Solennitas. Si enim pro
parvis haberi nequeunt, quæ centum abhinc annis,
à Nobilissimo hujus Urbis SENATU sic fuerunt ge-
sta, ut externo etiam cultu rei proderetur auctoritas:
cur nunc contemni possit omnium, eo tempore con-
ceptorum, tam felix confirmatio? quâ nec meliorem,
nec perfectiorem ipsi speraverint & exoptaverint
Optimi Majores; sive Religionis securitatem, sive
Pacis florem, sive dispersam ad externos quoque nostro-
rum studiorum famam, seu denique redundantem in
omnes Zittavienses felicitatem libeat intueri. Ma-
gnum erat superiore seculo nitidioribus ædificiis
commendari Zittaviam, in altum exurgere Tem-
plorum, Curia, Portarum & Moenium turrets: sed
supra splendidam hanc magnitudinem fuit, ab omni-
bus fidei fermentis repurgari Ecclesiam, charamque
hujus sive Alumnam, sive sororem, sive filiam, ad latus
collocari Scholam, unde Viri tandem procederent.

A do

docendo, consultando, propugnando Ecclesiae profuturi. Nec ad nostros minus spectabat Patronos, quod *Philippus Melanchthon* anno 1526. acclamaverat Norimbergensibus. Jussus enim solenni Praefatione novum velut consecrare Gymnasium, tria congererat in praestantiae argumentum, augurari se, fore, *ut duraret Religio, vigerent bonae leges, ac liberi sensim succrescentes ad omnem Virtutis curam instituerentur.* Vidimus per DEI gratiam jucundissimo hoc trifolio celebrari Civitatem nostram. Resonat in Templis Evangelii doctrina: Leges nec turbis nec rebellionibus ab eo tempore laboraverunt unquam: Vos etiam Patroni & Amici, qui Patriam hactenus benemerendo obstrinxistis, quantum eruditae huic Sedi debeatis, quantum Vestri aliquando sint debitori, deprædicatione non obscurâ sæpe fuistis confessi. Neq; tamen, in publicâ hac felicitatis memoria, quisquam adeo fuerit Horologii Politici ignarus, ut nesciat, quibus rotis & machinis ea res ordinata successerit. DEUS est, qui Provinciam hanc respexit, qui Sapientiae Spiritum concessit Proceribus, qui Consiliis cum laude susceptis fructum largitus est, & eventum. Ab hoc impetratum fuit, quicquid prosperitatis in seculari hac recordatione celebrari potest: Ad hunc referatur, quicquid laudum & gratulationum in splendidâ hac Panegyri junctim effundi debet. Et vero qui nonus ego sum à condito Gymna-
sio

sio Rector, vel per sacrum istum numerum facere non possum, quo minus, meo dicentis sermone, aliqua precum & votorum fiant initia, sive specimina, quæ tanto postmodum perfectius à Vestra Benignitate & Pietate consummentur. Interim hoc dum facio, [faciam autem omnibus faventibus & consentientibus] non est, cur argumentis aliunde quæsitis, negotium in se pulchrum exornari & commendari posse credamus: Sola enim GYMNASII nostri HISTORIA, narrationibus fidem habituris exposita, suum devotioni pondus adjiciet, sive divinam Providentiam quis admirari, sive à continuis paternæ Præsentiae testimoniis nova præfagia captare, seu denique suos Majorumque profectus, ex ipsius Gymnasii flore, metiri fuerit lubicum. Date igitur aures, date animum, date affectum, non mihi, qui Viros passim nominabo me multum præstantiores; non temporibus, quod suâ quidem novitate satis largum elicit encomium; sed huic Literarum Sedi, quæ Vestros olim Parentes enutrivit, quæ jucundam elapsæ Juventutis memoriam in Vobis reservat, quæ Filiorum adhuc spem & fiduciam, præfagiis non contemnendis, sustinet, quæ posteris etiam annis nominabitur divinæ Beneficiæ speculum, publicæ felicitatis Palladium, Civitatis ornamentum.

Atque ut hinc procedat Gymnasii historia, non opus est, provocare ad ipsa hujus Urbis incrementa,

10
sive primam ædificandi occasionem dedit *Zittavia*
vel *Sidonia*, Micislai Polonorum Regis filia, Mona-
sterii fundatrix; sive de Moenibus primo circumdu-
cendis cogitavit *Ottocarus*; sive de lautioribus Pri-
vilegiis prospectum fuit à *Venceslao*. Sane enim
ea temporum erat, fallor? an simplicitas, an barba-
ries, ut Scholarum, si quis agnosceretur usus, nullus
tamen captaretur aut expeteretur Splendor. Et pri-
ma quidem Scholasticorum mentio in nostris Chro-
nicis facta est ad annum 1366, quo Monachi Cœlesti-
ni, quibus paulo ante Carolus IV. Petram Oybinen-
sem concesserat, quique posteris temporibus in nostrâ
hac Civitate Paracleti, ut vocabant, Domum, seu
Patrum Aulam, ut hodie loquimur, construxerunt,
Scholasticos mendicantes seu communicantes, ad se
vocatos, pedum lotionem, convivio donisque aliis exce-
pisse dicuntur. Et nominabantur isti pueri commu-
nicantes, quod Sacrificis, Eucharistiam publicè vel pri-
vatim administrantibus, præsto esse juberentur. Po-
stea de rebus scholasticis altum est silentium; donec
anno 1422. magnum describitur incendium, quod in
Textorum Platea exortum, variam habitationum de-
dit stragem, & cum Templi majoris tecto Scholam
quoque corripuit, quantum auguror, eo loco constitu-
tam, quo Rector nunc hortulum suum habet, & Cu-
rifugium. Cum vero sequens annus novo incendio
esset funestus, credibile est, Scholasticum hoc ædifi-
ci-

11
cium levi & tumultuariâ structurâ tum è suis cineribus surrexisse.

Num Monachi Franciscani, ad quos pertinebat vicinum Monasterium, quicquam excitandis puero- rum ingenis profuerint, temere nihil velim statuere. Cum enim apud Gorlicenses anno 1458. à Franciscanis erigendum esset istius Ordinis Studium, five Schola Studiis excolendis consecrata, res successum non habebat, nisi prius à Provinciali mandatum exiret, illudq; decenter Oppidano Senatui significaretur. Inde quamdiu clara defunt testimonia, pigritiæ potius suisq; ceremoniis addictos fuisse Fratres, nec adeo literariis molestiis multum laborasse credamus. Cæterum qualiscunq; fuerit Scholæ constitutio, dubium non est, summam profectuum gloriam eos habuisse, qui cantando suis Magistris adesse, Choralemq; suam Musicam Civibus admirantibus jactitare possent. Cur enim præteream, quod M. Braxator quidam, seu ut Germanicè vocabatur, M. Melzerus anno 1479. solenni testamento cavit, ut, quoties rediret Veneris dies, ad pulsum Majoris campanæ, à Collegis & Scholasticis concineretur Responsorium, quo circa Passionem Dominicam *Tenebræ factæ* innuuntur: ordinato ad hoc officium Legato, tum temporis non contemnendo, nunc ubi nimium excreverunt rerum pretia, exiguo, sed tamen vel ob memoriam adhuc laudabili. Ast sensim majoribus augmentis gaude-

12
re coeperat nostra Civitas, ut anno 1491. de Templi Parochialis majori cogitaretur spatium, adjecta columnarum novâ serie, quæ quadruplicem nunc exhiberent fornicem. Inde si plures darentur Cives, qui replerent Templum, auctior simul emergebat filiorum numerus, qui locum optarent in Scholâ. Anno igitur 1497, ex opposito Scholæ veteris, versus D. Johannis cœmeterium, illa construebatur ædificii pars, quæ classem hodie Quintam & Sextam continet. Ac erat tum Ludimoderator cum Cantore, certisque Collaboratoribus, quos à præcipuâ functione Scribas dixerunt: unde natam crediderim denominationem, ut postea, qui è Scholasticis privatæ informationi darent operam, Scribæ appellarentur. Facere non possum, quin hic inspergatur jocus, quem Ludimoderatore *Michaele Arnolde* anno 1505. Postridie Bacchanalia datum accepimus. Duo enim ex istis Scribis sive Collaboratoribus, intelligentes, carnibus nunc esse valedicendum, solisque Piscibus gulam adsvefaciendam, in publico foro certamen exhibuerunt, ut alter repræsentaret Lucanicam, seu farcimen Bacchanalibus proprium, alter Halecem, sequenti Cinerum diei convenientiorem. Quia tamen penes Halecem stabat victoria, quippe cui relinqui debebat quadragesimale imperium, conjectus per ludibrium fuit in cisternam, qui personam Lucanicæ sustinuerat. Narravi rem ordini Scholastico minus gloriosam, non tamen omni-

mnino culpandam, si consideretur ea Seculi simplicitas, quæ plebejis imbuta moribus, multa in hilaritatis argumentum accepit, quæ nunc vel ad contemptum, vel ad injuriarum querelas detorqveri possent. Ab his autem initiis progressa videtur exhibendorum ludorum consuetudo, quæ firmissimas tandem hic egit radices, ut nemo crederet, celebrari Bacchanalia, nisi Juventutem simul conspicerent exercitiis dramaticis occupatam: donec anno superiore consultum videretur, remissis ad Autumnum Martiniq; festum ludicris, ab omni tumultu observabiles hos dies absolvere: insigni profecto successu, ut nunc pro liberiore Comoediarum strepitu, Jubila, preces, gratulationes exaudiri queant. Sed redeo ad Scholam, quæ quidem intra tenues has angustias, nec eruditissimos semper habere Magistros potuit, nec ingeniis provehendis operam dedit illustriorem. Inde si forte Zittaviensium unus & alter ingenio vel dignitate inclaresceret, his e quidem sive Magistris, sive Collaboratoribus, parum debuisse credebatur. Et dum ista primum cogitarem, in manus veniebat epistola *Abrahami Hoffmanni Laubanensis, Cesarei Historici*, ad Nobilissimum Senatum nostrum d. 28. Febr. 1617. scripta, quâ dedicaturus nescio quod Opusculum historicum, varios enumerat in hac Zittaviâ natos, ac postmodum splendidissimis honoribus defunctos: & inter eos præcipuo quidem loco, *Fridericum*

CUM

14
cum Archiepiscopum Salisburgensem, & Antonium, Monasterii Bruccensis prope Teyam fluvium in Moravia Abbatem: quibus tantum abest, ut Praeceptores assignare velimus è Scribis aliquos, ut potius in Coenobiis à Patria remotis succrevisse opinemur. Nec indigna loquor, si DEUS Scholæ incrementum his servare voluit temporibus, quæ affulgentibus Evangelii radiis omnem barbariem, omnes ineptias, omnia consuetudinum ludibria feliciter abstergerent. Ut enim hic, velut in transitu, ludibrii referatur exemplum, quid misellis eorum annorum Magistris haberi poterat ineptius, cum ad Martini festum, comitantibus pueris, tanquam Monachi mendicantes, ostiatim aliquos colligerent cibos; hic sub brachio gereret cophinum, quo custodirentur casei; alius in calatho suo exciperet ova; non deesset, qui Qvalo suo seu Moscha farciminum reconderet cupedias; pueri denique sub corbe suâ gementes, cornua Martini domum referrent: quæ tamen consuetudo, quamprimum eluxit Religio, sic abrogata fuit & explosa, ut in honoratioris muneris vicem, Patroni liberalitatem suam Martinalem exercere quotannis soleant. Cæterum non exspatiabor in ipsam Reformationis historiam, quæ festinantissimâ nobis felicitate adductum memorat *M. Heidenreichium*, Evangelicæ doctrinæ Praeconem 1521; quæq; sequentium annorum, adeo fortunatum exponit successum, ut

ne-

nemo jam in moenibus, nemo in agro Zittaviensi
 reperiatur, qui vel externas Majorum reliquias, vel
 propinquam heterodoxorum cum nostris societa-
 tem tolerare cogatur, aut contueri. Faxit faltem be-
 nignissimus ille Pater, qui tanto beneficio, praë mul-
 tis aliis Provinciis, nostram collustravit Lusatiam,
 ut optatissima Religionis Conscientiarumq; li-
 bertas praecipuum Patriæ semper sit Cimelium, ac
 adeo Templi secura tranquillitas, aliquam simul hujus
 possessionem in Viciniam Scholasticam transfundat.

Sanè tum de Scholarum repurgatione seriò per
 universam Hexapolin cogitatum est. Gorlicenses,
 quibus prima forte debetur gloria, cum Evangelii
 profitendi facultatem obtinuissent anno 1525, Scho-
 lam à Catholicis possessam, anno 1529. renovari jusse-
 runt, vocato in Rectorem *M. Christophoro Lasio*
Argentoratensi, qui publico Scripto Doctrinae ac
 Disciplinae reddidit rationem, ac ut ea res saepe repe-
 teretur à Successoribus, suo exemplo primus effecit.
 Is hunc habuit honorem anno 1538, ut, cum Urbem
 ingrederetur Ferdinandus I. Rex, procedentem ad tem-
 plum comitaretur suis stipatus discipulis, Regisq; be-
 nignam exaudiret vocem: *Optimi filii, Regem habe-
 tis clementissimum.* Et adhuc celebratur hoc Disti-
 chon, Ferdinando oblatum:

*Accipe, Rex, blandâ ferimus quam voce salutem,
 Et nobis pueris innocuisq; fave.*

B

Li-

16
Libenter autem facio, ut hic persequar Regiæ benignitatis exemplum, ne quis temere sibi vel aliis persuadeat, obscurâ & illicitâ incolarum licentiâ constituisse Scholas, quas Regum & Imperatorum expressus favor sublevaverit, & quoniam Principum consensus habetur pro Lege, solenniter confirmaverit. Neq; suo defuerunt officio Budissinenses, qui postquam juvenilibus incrementis utcunq; suas consecraverant curas, anno 1543. Scholæ noviter à se constructæ, Rectorem dederunt *M. Joachimum Cne-meandrum*, qui primus jussu Patronorum Ordinem Lectionum & Leges aliquot Scholasticas, nescio tamen an typis publicatas, consignavit. Cujus quidem Scholæ non levis hæc est gloria, quod *Philippus Melanchthon* Peuceri senioris gratiâ 1559. ad hanc Urbem profectus, postridie Johannis Baptistæ festum, venisse dicitur in Auditorium, pulchroq; sermone Johannis historiam illustrasse, in quo Budissinam non dubitaverit nominare, *Custodem bonæ disciplinae & humanitatis*. Nam & hoc libenter adduco, ne ignotum sit, quantum exteri Eruditionis Heroes de Lusatorum flore ac commendatione fuerint solliciti. Laubanenses video anno 1537. à Ludimoderatore suo *Caspere Capolo* postulasse, ut Lectionum & Legum certam Sciagraphiam scripto conciperet, ibiq; demum anno 1588. é veteris sacelli ruderibus erectam Scholam discentibus commodiorem, sumptibus *D. Adri-*

17

Adriani Albini, qui Laubani natus, tum in novâ
Marchiâ Cancellarii gerebat munus. In laudatissimo
igitur benemerendi certamine suis præconiis non de-
fuere Zittavienses, uno saltem impedimento constri-
cti, quod Scholæ nova promitti amplitudo vix pos-
set, quippe quâ nunc est Vestibulum & scala, minor
transibat Platea, quæ Civibus ad templum progressu-
ris claudi non debebat: ex adverso obstabat Domus
& Area Crucigerorum Melitensium, cui certus præ-
sidebat Commendator, qui profecto suarum ædium
partem decerpi non patiebatur. Equidem in Janua,
quæ aditum facit Secundæ & Tertiæ Classi, invenio
annum 1519. interim multis adducor argumentis, Po-
stes eâ notâ insignitos, post destructam Crucigero-
rum Domum huc pervenisse. Etiam in contignatio-
ne tecti Scholastici insculptum trabi lego annum
1541, mentione simul factâ Consulis Regentis: sed tum
ordinari nihil potuit, præter superficiariam tecti reno-
vationem. Delituerunt igitur Docentes & discentes
in veteri suo nidulo. Ac duos eo tempore Rectores
sive Ludimoderatores habuimus, quorum honorifi-
ca hodiernum servatur memoria, *Andream Ma-
scum & Franciscum Jungnickelium*. Mascus an-
no 1545. in Collegium receptus Senatorium, dignus
fuit, qui aliquando mitteretur ad Imperatorem: cla-
rior factus filio *Michaële Masco Jcto*, *Academia
Lipsiensis aliquoties Rectore*, postmodum *Electoris
Bran-*

Brandenburgici & Principis Anhaltino Dessavi-
ensis Consiliario, qui tum Patriæ, tum Scholæ invi-
 tatus affectu, ut quotannis ex hoc ipso loco com-
 mendaretur, liberali testamento prospexit. Jungni-
 kelius anno 1548. Senator dictus, tandem ad Con-
 sulares fasces promotus, in Parochiali templo, an-
 te summum Altare, sub imagine suâ lapideâ quiescit.
 Ac dubium mihi relinquitur nullum, subinde magis
 enituisse rei Scholasticæ florem, postquam illi versa-
 rentur inter Patronos, qui, quantum auxilii requiratur
 à docentibus, experiendo cognovissent. Erat autem
 ea Seculi consuetudo, antequam plenior haberetur
 Eruditorum copia, ut si quem Latini sermonis gna-
 rum, vel scientiarum opinione probatum, adsciscere
 vellent in Patrum Conscriptorum Ordinem, ipsa
 Schola haberetur Curia Seminarium. Ita enim *Cæ-*
lestinus quoq; *Henningius*, initio paucis annis Can-
 tor, postea Senator & Consul, ne aboleretur prioris
 conditionis memoria, in ipso Choro statui suæ re-
 cordationi voluit Epitaphium. Forte crediderunt
 Optimi Majores, patientius eosdem regiminis mo-
 lem portaturos, qui tot hæcenus tolerantia dedissent
 specimina. Sed multo tamen laudatur magis ho-
 diernus ingeniorum proventus, ubi suo quivis labori
 immoritur, quem exercendo & repetendo sibi red-
 didit vel faciliorem vel feliciorem. Interim si ocu-
 lis obversetur Res Scholastica, multum profuit tum
 e. Scho-

49
è Scholis vocatos Senatores. Ut enim Gorlicense
Gymnasium plenum acquireret splendorem, effecit
M. Georgius Otomannus [nisi malimus scribere
Hottomannum, quomodo *Franciscus Agnatus*, ce-
leberrimus per Galliam & Helvetiam factus appel-
lari voluit] qui Scholæ Rector factus 1544. ad Ora-
toriae Professionem à Lipsiensibus vocatus 1548, re-
dux paulo post ad Scholasticam functionem, ea de-
monstravit exactissimi iudicii documenta, ut 1562. Ci-
vitatibus diceretur Syndicus, tandem Consul. Ita non
quievit, donec ultimus Monachorum Franciscano-
rum Studio semel consecratum Monasterium Sena-
tui transcriberet, eamq; cessionem Auctoritas Maxi-
miliani II. Imperatoris 1563. firmam redderet ac con-
stantem. Ut vero Zittavienses aliqua sibi promitte-
re possent Gymnasii initia, præstitit *Dn. Nicolaus*
Dornspachius, qui sub Andrea Masco Collega Scho-
læ secundus, anno 1542. Senator factus, 1548. Consul
dictus, incomparabili dexteritate suis ita præfuit offi-
ciis, ut natus ad hujus Civitatis gloriam videretur, ni-
si universæ potius Lusatiæ natum dicere libeat, quem
Cæsar suum constituerat Consiliarium, & Redituum
per inferiorem Lusatiam Præfectum: ut taceam Le-
gationes publicæ salutis causâ feliciter ac fideliter su-
sceptas. Is igitur cum Templi & Scholæ incremen-
tis obstare intelligeret Melitenses s. Crucigeros Do-
minos, eò rem deduxit, tum in Aulâ Imperatoris, in

20
quæ erat notissimus; tum apud ipsos Ordinis Proce-
res, quibus ostentabantur alia bona, nisi fallor in Mo-
ravia, quæ possideri possent quietius, ut solutâ pecu-
niæ summâ satis grandi, Domus hæc cum juribus eò
pertinentibus, Nobilissimo Senatui relinqueretur an-
no 1570.

Sed antequam ista persequor, subsistere liceat
paululum, & recordari, quæ Lusatorum tum fuerit
conditio. Etenim latè propagata per Bohemiam,
Silesiam, imo & vicinam Poloniam fuerat Augusta
Confessio: neq; tamen ubivis locorum erigi po-
terant Scholæ, quæ templis ferrent suppetias. Certè
Bohemia nobis contermina suum hoc in negotio de-
fectum facile agnoscebat, quod in Oppidis majoribus
obstarent adversarii, in minoribus resisteret loci inge-
nium, ac ipsa Praga nimis deliciis celebrata, severio-
rem adolescentiæ disciplinam vix tueri posse videre-
tur. Inde Lusatis aperti oculi, facilem affore incla-
rescendi materiam, si quas haberent facultates, causis
piis semel destinatas, erudiendæ Juventuti porro con-
secrarent: ita futurum, ut non sine Civitatum glo-
riâ confluerent Exteri, qui postquam intra juveniles
lusus hanc Provinciam affectu sinceriore complecti
cœpissent, per integram vitam sese profiterentur aut
Benefactores & Patronos, aut Amicos & deprædica-
tores. Primum vero experimentum fecerunt Gorli-
censes, qui Monasterium sibi concessum curâ non
per-

21

perfunctoriâ sic illustraverunt, ut anno 1565. d. 22. Maji, solenniter institueretur Gymnasium, vocato ad sanctum hunc laborem *M. Petro Vincentio Vratislaviensi*, antea per novem annos Academiae Wittebergensis Professore, qui Disciplinam & Doctrinam Gymnasii publico iterum Scripto complexus, cum & ipse profectibus suorum strenuè invigilaret, ac Collegas simul haberet, fide & eruditione commendatos, dici non potest, quantum nomen passim acquisiverit; donec à Vratislaviensibus ad Elifabethani directionem evocaretur. Neq; minores erant, qui tanto Viro dabantur Successores, *M. Joachimus Meisterus*, postea Gymnasii Bremensis Rector, & *M. Laurentius Ludovicus*, qui anno 1590. censum agens Scholasticum, in Prima Classe invenit Auditores 161, in universo Coetu 616, & in iis Nobiles é Bohemiâ potissimum, Silesiâ & Poloniâ 51. Peregrinos 200. Ut taceam reliquos, pari gloriâ dignos, si vel maximè tum bellorum injuriæ, tum Reformationis apud Vicinos procellæ, frequentiam reddiderint aliquanto angustiorem. Gorlicenses secuti sunt Zittavienses nostri, de quorum seculari recordatione nunc dicetur amplius. Tandem suis quoq; laudibus satisfecerunt Budissinenses, qui cum *Thomam Fabrum* habuissent Rectorem, aucto Collegarum numero 1590. eundem jusserunt esse Collegam Supremum, sive Conrectorem, dato novo Rectore *M. Andrea*
Ness.

Neerkornio, qui tamen biennio post discedens 1592. lampada tradidit celeberrimo *Gerlachio*, cui si dixerō Budissinenses pariter ac Zittavienses plurimum debere, neminem forte habiturus sim contrarium, qui vel obliquo saltem oculo antiquitatis vestigia legere sustinuerit. Utrobiq; enim editis de Doctrinâ & Disciplinâ legibus, quas Patroni prudentissimè conceptas, libentissimè confirmârunt, futuræ claritatis fundamenta posuit, semper duratura. Sed tempus est, ut ad nostram unicè respiciamus Zittaviam, quæ amissis suis Crucigeris de Scholâ cogitare cœpit ardentius. Et sciendum, quo loco jam extat Rectoris habitatio, Crucis Domum stetit, adjectam Cœmeterii septentrionalis partem, Crucis aream audivisse, quod ductus ab utroq; latere murus, liberum Civibus circuitum denegaret, protracto fornice ad Templum usq;, cuius levæ nunc spectantur vestigia in muro, quâ Scholasticus patet introitus, ut Commendator cum suis, sicco pede per tectam hanc viam transire posset ad Sacra. Hujus areæ murum 1571. destruxerunt, ac ut Platea Scholæ vicina, spatium daret novo ædificio, transitus eo loco quæsitus est, ubi nunc habemus Plateam à Rectore dictam, quæ primum vocata fuit nova, seu Concionatorum Platea, quod per istam ad Ecclesiastica sua munia pergere solent in templum. Ita excrevit ea Scholæ pars, quæ Sextam & Quintam continet, addito superius gemino Audi-

23

torio, seu ut nostro loquamur sensu, Secundâ & Ter-
tiâ. Inde in ipso Scalæ ingressu satis clarus effulget
conspectus anni 1573. Cæterum eo tempore vix ultra
triviale surrexeramus conditionem, nec ab istis
quinque Collegis præparari omnino Juvenes poterant
ad Academies, donec *Dornspachius* Vir, qui tem-
plum picturis illustraverat, qui tres Urbis tures al-
tius & elegantius evexerat, qui propriam domum in
hoc confinio construxerat, forte Senectutem ultimâ
ædificandi gloriâ commendaturus, Auctor existeret,
ut Crucigerorum Domus destrueretur, eo consilio,
ne quid impediret ampliorem Scholæ perfectionem.
Et operis tam pulchri factum est initium 1579. satis
tardè, ut multis videbatur: quippe quod meritissi-
mus hic Consul, cum in aliam faciem transforman-
da essent rudera, Civitati Scholæq; velut germinanti
moriens eriperetur anno 1580: dignus, qui receptâ Ju-
ventute vel suo superesset seculo. Sic dilatatum in ali-
quot annos, vel tardiore curâ tractatum negotium,
anno tandem 1585. ultimam experiebatur manum: ut
quo loco Crucigeri Equorum habuissent stabulum,
Classis constitueretur Quarta, hinnitus & bestia-
rum strepitus, in jucundiores Musicorum ibi exer-
cendorum harmonias conversura; supra ipsam am-
plum hoc Primæ Classis Auditorium novo prorsus
opere conficeretur; reliqua Commendatoris habita-
tio Rectori redderetur commodior, facili successu,
C quod,

quod, cum alibi Monasteriorum recessus aptari vix possent usibus familiaribus, hic omnino responderent structuræ, liberis & ordinatis contignationibus excitatæ. Erat autem tum Rectoris loco *Tobias Schnüring*, Vir alioqvi satis doctus, quod è reliquiis latinorum Chronicorum, ab eo congestorum, apparet: quia tamen vel ad Splendoris opinionem quicquam contribui posse videbatur, si novo Gymnasio novus quoq; daretur Rector, honorificè is fuit dimissus, Senatoris & Scholarchæ characterem indeptus. Ita *M. Casparus Janitius* hæctenus Scholæ Laubanen- sis Rector huc vocatus, accessit d. 2. Decembr. 1585, eâ conditione, ut levioribus velut tentaminibus Juventutem invitaret, donec solennis sequeretur introductio. Inde paucis ante hanc solennitatem diebus, ipsâ Bacchanaliorum Septimanâ, Scholasticos suos produxit in theatrum, exhibitâ Eli & Samuelis historia: salutari prorsus omine, commendari Samuelem, ubi non pauci, tum in templo, tum in Curiâ Samuelis Virtutem expressuri, ab hoc Virtutum & Artium domicilio promitterentur. Introductio incidit in decimum Martii diem anni 1586, cujus Splendor tanto magis feriebat Spectantium oculos, quod Consul tum regens Nobilissimus *Dn. Michael Kroloft*, cum Patribus Conscriptis ordinato Processu, ut vocant, Ædificium hoc novum ingrederetur, Rectorem eruditâ Syndici *Dn. Procopii Nasonis* voce confir-
ma

maret, novosq; Collegas veteribus adjiceret. Ab eo die numerus docentium fuit octonarius: quippe post Rectorem Janitium memorantur *Michaël Justus* Conrector, *M. Daniel Burchardus* Tertius, *M. Caspar Tullichius* Quartus, *Tobias Kindlerus* Cantor, & reliqui *Paulus Schönborn*, *Adamus VVitt-
ver*, *Paulus Fritschius*, quibus singulis datum fuit hoc negotium, ut pro virili suis ita functionibus præessent, ne quis inepto & sesquipedali titulo, quin potius ipsa re, juvenumq; profectibus, illustratum hic inveniret locum; & sicut è cantu noscitur luscinia, sic è suis operationib⁹ probaretur GYMNASIUM. Nam ut publicam sibi notitiam foenerari possent Specimina, quæ forte ferventibus omnium laboribus lucem & gratiam exposcerent, Typographus etiam quæsitus est, constitutâ in Domo Paracleti officinâ, cum à nato Gymnasio vix elapsum esset octiduum. Nimirum his Eruditorum amanuensibus Fama suas plerumq; debet aures & linguas: ac si nihil jam reticere potest, quod Scholasticæ felicitati, adeoq; divinis beneficiis annumerari meretur; ne Typographiæ quidem mentio nostris fuerit indigna jubilis, quæ sæpius incendio bellicisq; calamitatibus confusa, semper tamen in lucem rediit, ut nunc quoq; nitidiores nostri characteres Lectorum oculos aliquanto jucundius invitare videantur. At enimvero sicut in recentibus ædificiis non ubiq; statim cohærent tum parietes,

C 2

tum,

tum parietum incrustationes, quo minus auxiliatri-
 cem Architecti manum denuo requirant: sic in his
 Gymnasii initiis aliqua notabantur, quæ repetitis Pa-
 trum curis & consiliis essent perficienda. Anno enim
 sequente Functionem relinquebat Rector Janitius, factus
 postea Rector Dresdensis, breviq; tandem interregno
 surrogabatur *M. Leonhardus Ezlerus*, qui cum ma-
 lisset hoc officium commutare cum oppiduli Hirsch-
 feldensis Parochiâ, anno 1594. Successorem habebat
M. Michaelem Hammerum. Neq; rariores erant
 cæterorum Collegarum mutationes, multis conque-
 rentibus, nondum coaluisse vinculum, quod in præ-
 standis docentium adiutoriis summè haberetur neces-
 sarium. Nolo turbare quietos Antecessorum cine-
 res, quibuscumq; demum indiciis homines se fuisse
 demonstraverint: unum tamen si exposuero, rem
 dixero, à cognoscendâ Gymnasii conditione non alie-
 nam, votisq; postmodum effundendis commodam.
 Erat tum Pastor hujus Ecclesiæ Primarius *Dn. M.*
Johannes Vogelius, Vir, non in Eruditione solum
 Theologicâ, quæ probare Concionatorem posset, ce-
 lebratissimus, sed in humanioribus quoq; literis eo
 progressus, ut, quoties carmina lego, ipsius calamo
 concepta, sæpe mecum dubitare incipiam, num ma-
 gis extolli debeat inventionis amœnitas, an styli ad
 antiqvam elegantiam accommodati puritas & ma-
 jestas. Hic Scholæ prioris fuerat Inspector, datusq;
 ipsi

ipsi fuerat honor, ut positis Gymnasii fundamentis
 hac auctoritate gauderet imposterum, & nisi me fal-
 lunt conjecturae quam certissimae, interdum docen-
 di causa hoc Auditorium ingrederetur. Sive igitur
 intercederet tacita eruditionis aemulatio, sive in hac
 informandi societate, hinc imperandi, hinc resisten-
 di glisceret suspicio: querelarum non defuerunt cau-
 sae, donec veniens Deus e machina omnem hanc
 simultatem facile componeret. Nam Pestis anni
 1599. quae totam fere conturbaverat Germaniam, mul-
 tisq; Scholis miserranda fecerat otia, nostris etiam fi-
 nibus Scholaeq; tandem incubuit: sic uno mense
 raptus *Rector Hammerus*, & *Conrector M. Hiero-
 nymus Pelicanus*: ac ipse *Pastor Vogelius*, qui, do-
 nec accersi novus posset Rector, doctrinae & discipli-
 nae curam in se receperat, eandem mortalitatis legem
 est expertus. Ab eo tempore Templi & Scholae firmi-
 or extitit amicitia, dum suo quisq; loco, suo labore,
 suo honore contentus nihil habuit, quo alteri displiceret,
 nihil quo mutuum complacendi voluntatem
 impediret. Schola veneratur, quos Christi novit mini-
 stros, quosq; ex Confessionis beneficio saepius agno-
 scit Patres: Templum reciproco favore prosequitur,
 quos in Religionis & Pietatis subsidium a DEO con-
 stitutos videt. Mihi certe id semper fuit gratissimum,
 nulla me hactenus vel necessitate adigi, vel occasione
 adduci, ut illis aegre quid facerem, quorum ego ami-

cissimam vocem audire velim in extremâ mortis hora. Nec in præsentî hoc Jubilæo deest futuræ sinceritatis omen, postquam nuperâ Dominicâ publicè commendata fuit Scholarum utilitas, Deiq; tam insignis gratia, quæ nobis in seculari hoc recurso largam hilaritatis materiam proponit. Comprobetur in eventu hæc persuadentium & voventium pietas, & quando nihil est in viribus nostris, quod gratiani mi vicem exsolvat, habeamus olim in hac cathedra templi deprædicandi occasionem, seriq; tandem Posteris, cum alterum à repurgatâ Religione effluxerit seculum, Ecclesiasticis ac Scholasticis jubilis læti & securi defungantur.

Ignoscite, Auditores, sæpe me avocari ab historiarum cursu: sic enim fluunt Orationes in Jubilæo, ut ad quælibet gaudiorum incitamenta libenter subsistant. Sed faxo tamen, ut liberiore nunc ductu singula expediantur. Finibus enim à contagione repurgatis, Schola etiam anno 1600. reviviscens, Rectorem accepit *M. Samuelem Junium Svidnicensem*, Conrectorem *Johannem Timæum Fraustadiensem*, celeberrimi *Herbergeri* amicitia fatis clarum. Quorum tamen diuturna non fuit mansio, quod uterq; nostræ Civitati suam præferret Patriam, ac ille anno 1602. Rector evaderet Svidnicensis, hic eodem tempore Concionator Fraustadiensis. Sed erat in fatis, ut post variam emergendi luctam, Gymnasii tandem

ca-

caput erigeretur. Tum enim honestissimis condi-
tionibus effectum est, ut *M. Melchior Gerlachius*,
integro jam decennio Budissinensium Præceptor, huc
invitatus, d. 21. Maji 1602, unâ cum Conrectore *M.*
Johanne Vincelbergio solenniter introduceretur. Et
hic est incomparabilis ille Vir, quem si non habuis-
set Zittavia, forte nunc non haberet, quod multum
celebrari posset Gymnasium. Is, anteqvam labori-
bus Scholasticis sese manciparet, in Academiis Baro-
num & Nobilium sive Inspector sive Moderator,
cum literarum austeritate civilem elegantiam, vitæq;
politioris notitiam conjunxerat, & qui esset naturæ
beneficio ad extemporalem eloquentiam, nec minus
ad captandam hominum gratiam præparatus, subito
suas doctrinæ merces exponebat, ut apud clariores
homines magnum habere nomen videretur occulta-
tum alioqvi Gymnasium. Multum vero tantis au-
gmentis contribuebat Nobilissimus *Dn. Procopius*
Naso, Consul, Syndicus & Scholarcha, Vir in ornan-
dis literis, unde ornamentum acceperat, diligentissi-
mus, quiq; ad testandum Scholæ favorem in ejus
conspectu splendidam construxerat Sepulturam: Is
novum Rectorem summâ complexus benevolentia,
primæ velut tesserae loco, Auctor fuit, ut Rectoris do-
mus, alioqvin ab ædibus Scholasticis separata, non
ineleganti fornice conjungeretur, brevesq; passus in-
ter præmeditantis Museum, & docentis Auditorium
re-

relinqueretur. Sic firmiter coaluit literarium hoc
 connubium. Sic quas Superiorum jussu conscripse-
 rat leges, ipse velut matrimoniales, strenuè servabat.
 Sic continuis Declamationibus, Disputationibus, Le-
 ctionibus, quin & Concionibus, quas Nobilissimi
 Senatus indultu, è Primanis provectiores habebant in
 Monasterii templo; Sic nova Chori Musici ordina-
 tione, deductisq; ad latiore consuetudinem hospi-
 tiis, id impetravit, ut communis discantium Pater
 habitus, tantâ circumfunderetur Juvenum, è Bohe-
 miâ maximè confluentium, frequentia, ut à Seniori-
 bus olim memoratum habeam, collocatos aliquan-
 do Primæ Tabulæ Auditores in adjecto hoc atriolo,
 spatium reliquis fecisse. Accedebat Bibliothecæ con-
 stitutio, quam è quinque Eruditorum scriniis colle-
 ctam, NASO Patronus & Consummator adjudicatis
 etiam suis libris adauxerat. Licet enim primas Bi-
 bliothecæ lineas duxerint Majores, quod colligo è li-
 teris *D. Pauli Fabricii Mathematici Casarei* anno
 1564. ad Dornspachium scriptis, ubi dono offert in-
 strumentum Mathematicum publicæ, ut loquitur,
 Bibliothecæ, consecrandum: ea tamen perfectio in-
 cidit in annum 1607, quo, in Paracleti domo splendi-
 dè adornatis repositoriis, intercedentibus, post Mu-
 sicam vocalem & instrumentalem, Juvenum hic di-
 scantium declamationibus, solennis agebatur inaugu-
 ratio. Et DEO referendum in acceptis, turbatam
 in

in suo nidulo Bibliothecam, durantibus bellorum injuriis, nunc in Templi Petro-Paulini recessu mansionem invenisse quietiorem, cui non Patronos modo perpetuos, sed publicam quoque Securitatem, quæ Libris evolvendis faveat, etiam atque etiam apprecamur. Ita floruerat Gerlachius, & cum ipso Zittavia, cum subitâ calamitate parum abesset, quin Gymnasii solos spectaremus cineres. Anno enim 1608. d. 7. Junii pessimi Latrones ignibus hinc inde subjectis, tantam excitaverant flammaram vim, ut quingentæ Civium habitationes, cum ipsa Curia miserè deformarentur, ac jam sub ultimis quoque timoribus laborare Schola inciperet. Ardebat versus Carbonum plateam proxima domus, in area Scholastica Lignile, hortique Rectoris sepimentum, quod nuper demum fiebat lapideum, flammis cesserat: Tertiæ & Secundæ Classis fenestræ jam sudabant plumbum; tigna tecti adusta nihil non minabantur: donec DEUS paternâ tactus misericordia affusis aquis clementer annueret, ac postridie in hunc locum adhuc confluere possent Discipuli. Miseranda tum erat rerum facies, cum alii vestibus, calceis, palliis, alii libris destituti, in Scholam nihil afferrent, præter lacrymas: cum Rector congregatis in unum Auditorium Primanis, Secundanis, Tertianis [nam Conrectoris, Tertii, uniusque ex inferioribus Collegæ ædes eandem expertæ fuerant cladem] Jeremiæ Threnos interpretaretur. O laude.

D

de.

detur in æternum divina benignitas, quæ tum avaris
 ignibus suum posuit terminum, nec postea permi-
 sit, ut, qui per bellicos tumultus sæpe circumvolita-
 bant, ignium globi, vel minimam his ædibus facerent
 injuriam. Effudit laudes non dissimiles Gerlachius,
 postquam, restitutâ è suis cineribus Typographiâ, pri-
 mi experimenti loco anno 1611. exscribi juberet Ora-
 tionem de hoc incendio; nec siluerunt, qui post ipsum
 Patriæ amorem, vel Juventutis curam sunt professi.
 Interea dum Vir meritissimus nullis frangitur labori-
 bus, & nunquam sibi dissimilis gloriam semel acqui-
 sitam strenuè defendit, subitâ & inopinâ morte re-
 bus Scholasticis eripitur. Anno enim 1616, hæc ipsâ,
 quam volvimus Septimanâ, cum ad Ludos scenicos
 Juventutem præparasset, ipsaq; Quinquagesimæ Do-
 minicâ, post preces in templo matutinas, suos Audi-
 tores ad audiendam concionem piè fuisset ho: tati s,
 discedens forte in cubiculum gravi Apoplexiâ tactus
 concidit: eo tamen DEI beneficio, ut animo sem-
 per infracto mortem imminentem agnoscere, verba
 ad suos facere, animamq; suam & universam Scho-
 lam divinæ misericordiæ commendare posset. Inde
 ex his ædibus ducta pompa exeqvialis, ipso Mercurii
 die, quo ad Theatrum publicè progredi debuerant
 Ludorum exhibitores. Cæterum multa extant Viri
 optimi monita ad Filium, quibus id quoq; contine-
 tur, *vellet tueri Parentis Famam.* Cui quidem Pie-
 ta

tati non defuit Filius: vel si nunc ejus etiam lingua post mortem conticescat, non defuturi sunt, qui tantam memoriam Posteritati, inter Scholasticos hortos progerminaturæ, proponant. Ipse ego quam sollicitus sim de tuendâ ipsius Famâ, Scholâq; conservandâ, quam in melius olim provexit, Vos dicitis Auditores, vos Juvenes dilectissimi, quos itidem rogare semper soleo, ut tueri velitis meam famam, non inanibus deprædicationibus simulatoq; verborum lenocinio, sed diligentia, pietate, modestia, quæ si reperiantur apud Auditores, singularem simul famam transfundere solent ad Informantes. Et erit forte vel unus post mea fata, quæ mihi DEUS indulgeat Gerlachianis non deteriora, qui non patiat, meam laborare famam; sicut nunc id ago, ne quid Gerlachiano splendore, hætenus servato, detritum & imminutum videatur.

Sed cogitandum Patronis erat de novo Rectore; idq; tanto gravius, quod multi privatis literis invitati, non dissimularent, *Gerlachio temere neminem succedere posse, qui non esset Gerlachius.* Tandem inventus est *M. Augustinus Preilius, Scholæ Torgensis Rector*, Vir Theologicis, Philosophicis & maxime Philologicis studiis laudatissimus: in eo tamen Antecessore minor, quod tempora sequerentur variis calamitatibus funesta. Sub misero enim bellorum strepitu pauci audiebant Musas cantillantes, nec mul-

to facilior annonæ caritas ingentem Auditoriis aliquando solitudinem imperabat, usq; dum Pestis superveniens Rectorem cum plerisq; Collegis anno 1634, sensim abriperet. Tum sub tribus Præceptoribus ægrè sustinebatur aliquod Scholæ nomen, etsi mox eodem anno Witebergâ evocatus esset *M. Christianus Keimannus*, sub Conrectoris nomine, qualemcunq; labentis Gymnasii ruinam sustentaturus. Vir id semper agens, ut Preilio Præceptorum quam haberetur simillimus. Ita infaustum effluxit quinquennium, donec anno 1639. solenni *Dn. Johannis Nesenii Consulis & Scholarchæ* voce, *Keimannus* vario specimine jam notus, diceretur Rector, eademq; operâ introduceretur Vir ad Scholam natus, nec immerito ad parietes Scholasticos sepultus, *Dn. Elias Weise*, qui ob continuos quadraginta annorum labores laudari à me posset, nisi testimonium haberetur invidiosum, quod vel apertam & veram Parentis sectatur gloriam. Laudabunt Virum alii, quorum profectibus vel adfuit, vel unice præfuit. Ac in spectatissimo hoc Conventu tribus verbis dicere liceat, *Summâ ipsum apud Juvenes auctoritate semper viguisse, ne semel tamen ut vel à Rectore, vel à Patronis, auctoritatis subsidia requireret, opus habuisse.* Cæterum ad Vos nunc mea convertitur Oratio, Magnifici CONSULES, quorum in Vobismetipsis veneror PARENTES: Illi ut refloresceret Gymnasium, benignâ & Paternâ

cu-

95.
1
curâ strenuè effecerunt. Generosissimus HARTI-
GIUS de vario cogitavit Splendore: nam ut tace-
am illustrem Classium & parietum Renovationem,
unde in meo quoq; Museo Insignia effulgent Harti-
giana, ipse anno 1646, quo tempore Svecici & Saxo-
nici Armistitii nuncius aliquem Pacis afferret prægu-
stum, pulchriore Theatro nostras erexit Comœdias.
Annoq; post instauratum Gymnasium sexagesimo,
gratiosam Samuelis Comœdiam denuo adspexit.
Splendidissimus STOLLIUS, ut ordini suo restitu-
erentur Præceptorum Salaria prospexit. Nobilissi-
mus NESENIUS, & qui eundem seqvebatur, Specta-
tissimus GIRISIUS, ne disciplina corrueret, blandis
ac severis Consiliis laborabant. O habeatis paternæ
beneficiæ fructum, & quando nunc omnigena
dignitatum hæreditas ad Vos pervenit, Vobis etiam
infideat juvandi & benemerendi Cupiditas, quæ nul-
lis annis, cum redierint festa Autumnii initia, novam
gratulandi materiam desideret. Cæterum ita felici-
bus suis negotiis invigilavit *Keimannus*, ita moriens
anno 1662. Successorem habuit *M. Christophorum
Vogelium*, in politâ literaturâ, studiisq; maximè Ma-
thematicis incomparabilem: Quorum ego encomia
nunc deducere aliquanto luculentius, nisi & tem-
poris me premeret angustia, & plures in splendidâ
hâc Panegyri reperirentur, qui vel me tacente, laudes
tantorum Præceptorum subinde deprædicarent. Tan-
dem

dem vivis erepto *Vogelio* anno 1678, fors ad me devolvebatur, qui per annos octo *Professionem Politices, Eloquentia & Poëseos in Illustri Augusteo, quod VVeisfenfelsa floret*, sustinueram. Quid actum hoc octennio fuerit, alii loquantur. Ego meis Auditoribus nunc ostendam, esse aliquod balbutiendi artificium; sicubi tacere, vel votis nondum nuncupatis ab opere semel suscepto discedere vix licitum est. Certè prima Scholarum ea non sunt encomia, si magnus adsit discentium coetus, vel si è peregrinis etiam oris Clariorum Parentum Filii confluant: dissimulari tamen non potest felix hic successus, ut multi & exteri Gymnasium nostrum sedulo quæsierint; ut, cum aliquos timores sparsisset contagionis metus, centesimus adhuc constaret in meâ Classe Auditorum numerus; ut nunc in solâ Lipsiensium Academiâ versari dicantur ultra quinquaginta Studiosi, paucis abhinc annis ex hac meâ corte dimissi; ut in pretio habeantur, Juventutiq; manuducendæ libenter præficientur à nostris subselliis progressi; uno verbo, ut neminem impræsentiarum pudere possit Jubilæi Scholastici.

Ita vero sex diversis Periodis agitata fuit *Conditio Scholastica*. Antequam Germaniæ contingeret summum Reformationis beneficium, adeoq; cum Sacro Studio simul efflorescerent humaniores Literarum Disciplina, simplicitatis & obscuræ credulitatis

tis agebatur seculum. Postea rebus in Ecclesia feliciter constitutis, progerminare quidem coepit Schola, sed intra tales angustias, quæ radicibus undiq; propagandis non sufficeret. Porro tum adolescentiam, tum maturiorem Juventutis fiduciam concepit, ubi ad Auditoria latius ac splendidius excitata procederetur. Perfectissimam ætatem pollicebatur adventus *Gerlachii*, cujus firma dexteritas tantum videbatur assequi, quantum in hoc Germaniæ latibulo, in remotioribus his Academiarum commerciis, pene dixerim, in Sylvarum hæc Bohemicarum Viciniâ sperari vel exoptari posset. Neq; multum aberat à decrepitâ Senectute tristissimus ille Bellorum aliorumq; periculorum Status, cum & nervis & sanguine destitutum hoc Corpus, animam sæpius agere, morti sæpius vicinum crederetur. Donec insigni miraculo, certissimoq; divini Numinis beneficio non Sanitas modo rediret, ac virium qualiscunq; restitutio: sed ipsa Juventus, ipsa roboris integritas, & pene dixerim, ipsum formæ decus. Cujus conservationem si nostra quoq; deprædicaverit Posteritas; si futuro, quod DEUS concesserit Seculo, nullis Periodis sive distinctam, sive variatam agnoverit informationem: O quanta ZITTAVIÆ, quanta LUSATIÆ, quanta, nisi omnia me fallunt, universæ etiam SAXONIÆ affulserit prosperitas. Sed quorsum pertinent Verborum lusus, quos forte pro lubitu fingere quivis potest?

test? quorsum tendunt omina, desiderijs potius nostris, quam apertis praesagijs innixa? Levate manus, ad eum, qui sua nos dextra manuduxit: attollite oculos ad montem, qui Salutis derivat fiduciam. Ego precandi defungor officio: multi sequentur, quibus pulchrum videbitur, vel loqui cum DEO, vel loqui pro Schola.

O DEUS quis memorando vel celebrando assequatur beneficia Tua. Jubileum agimus, quia Tu nos agere voluisti. Letamur, quoniam letitia Spiritus gaudiorum disperdit semina. O fac, ut Magnalia Tua cognoscamus, ut constanti pietate veneremur, ut faustis ominibus excitati, Posteris quoque polliceamur. Tu servasti tot REGES & IMPERATORES, qui ZITTANAM quoque felicitatem suis curis adscripserant: Tu successus non minores hactenus indulxisti POTENTISSIMIS SAXONIAE ELECTORIBUS, quorum GLORIOSISSIMA PROPAGO, ut paria nobis exhibeat jubilorum argumenta, precamur. Tu PATRIBUS CONSCRIPTIS, cum nunquam deesset benemerendi voluntas, non disparem dedisti facultatem: quos itidem semper velis reddere privatim foecundos & securos, publice benignos & felices. Tu PRAECEPTORIBUS eum subinde instillare animum es dignatus, ut tum juvenilibus successibus, tum Scholastica fama libenter invigilarent; ut primum sua felici-

citatis Palladium aestimarent Concordiam; ut Recto-
ri civilibus, non despoticis, imperiis adsveto, semper
amicas & paratas conjungerent manus: Tu deniq;
Discipulis ad meliora deductis, Promotores &
Commendatores non denegasti, & quod IN SECU-
LARI HAC MEMORIA vix ultimo deprecari
loco meretur, ne quis è discentibus TRAGICA MOR-
TE, nobis spectantibus conficeretur, paternâ custodiâ
providisti. O confirma imposterum, quod optime
Tuæ Voluntati respondet. Ex adverso profundis-
simis Oceani fluctibus tectum & sepultum esse ju-
beas, si quid commissum aliquando fuerit, quod cum
sanctissimo Tuo Numine minus consentiat. Inci-
piat NOVUM GYMNASII SECULUM, ne expi-
ret, si qua viguit antiqua bonitas; sed tamen, ut no-
vis constricti vinculis Pietatem, industriam, mo-
destiam tesseræ loco destinatas excolamus. Ut illos
refutemus, qui regnare apud nos dicunt licentiam:
ut illos corrigamus, qui accusandæ licentiæ occasio-
nem suppeditant: ut de illis gaudeamus, quorum
studia Posteritatis spem & fiduciam sustinere jam
videntur. O DEUS ignosce erratis, da veniam
negligentiæ, sit oblivio petulantia: fac ut, dum no-
stri aliquando peccata Juventutis agnoscent, infir-
mitatem potius vel precipitantiam, quam pervica-
cem animi malitiam sibi adfuisse conquerantur. O
DEUS! servati sumus in tempora periculorum &
E ti-

timorū plenissima: fervet inimicus, conspirant ipsius
ministri, nec alias magis timendum fuit, ne precipi-
tiis aut insidiis immittatur Juventus: O largire
Tuam gratiam, ne quis è nostris Auditoriis exeat
Apostata; ne quis vel errando famam, vel delin-
quendo vitam abripiat in discrimen; ne quis turpi
negligentiā paupertatem, ignorantia contemptum,
libidine & petulantia Bonorum favorem prostituat:
uno verbo, ne quid committatur, quod Scholarum
osoribus justam suppeditet indignandi & cavillan-
di materiam. Ex adverso floreat in Auditoriis,
in Museis, in omnibus discentium libris BENEDI-
CTIO. Sint BENEDICTI, qui Scholasticos suos
fructus jam comprobant in functionibus publicis:
sint BENEDICTI, qui Scholasticis jam fundamen-
tis superstruunt parietes Academicos: sint BENE-
DICTI, qui nostris adhuc studiis consecrati, tuere
aliquando poterunt docentium famam.

Neq; minus sint BENEDICTI, quorum Mu-
nificentia, Benignitate, Commendatione paternā,
vel amicā Providentiā nobilis hic Labor & hacte-
nus floruit, & imposterum florebit. Simus in Scho-
lā BENEDICTI, pulchroq; salutis consensu BE-
NEDICTAM habeamus ZITTAVIAM.

O DEUS, dum præterisse Seculum dicitur,
& nostros tandem annos ad finem spectare, novi-
mus. Vivere desierunt, sub quibus, primam Vitam

ac-

accepit hoc Gymnasium: neq; nobis adeo longus præ-
figetur terminus, quo minus alii nostram mortuo-
rum memoriam aliquando vel repetant vel de-
predicent. Ipsum jubileum vanitatis Symbolum
est: celebrari nequit, antequam effluerit Seculum.
Non igitur memorat, nisi mortem ac interitum tem-
poris. Jubilantes agnoscimus, caduca fuisse, quæ
gesserint Antecessores, caduca fore, quæ post fata no-
stra gratulandi aliquam nactura sunt occasionem.
Ibi veritas, ibi constantia, ibi jubulum habitat, quo
nunc perducti sunt Viri merentissimi, **QVORUM
ANIMA MORTUA EST MORTEM
RECTORUM** h. e. fustorum, qui per absolu-
tam Salvatoris Justitiam, nullas injustitiæ pœnas,
adeoq; nec improbum Vanitatis metum sunt expe-
ctaturi: **Quamobrem O DEUS, FAC NE NO-
BIS MORIENTIBUS DESIT JUBILÆUM IN
COELO, FELIX ÆQVE SUCCES-
SOR IN TERRA.**

D I X I.

E 2

ME:

MEMORIAE
PATRONORUM,
QUIBUS VIDENTIBUS
 NATUM EST GYMNASIUM.

DN. MICHAELIS KROLOFFTI, CONS. REG.		
DN. AUGUSTINI KOHLII,	} CONSULUM.	
DN. DAVIDIS RODOSSII,		
DN. PROCOPII NASONIS, SYNDICI.		
DN. TOBIÆ MÖLLERI, PRÆTOR. REG.		
DN. LUCÆ FRITSCHII,	} PRÆTORUM.	
DN. PETRI CAPSI,		
DN. ANTONII GEISLERI, JUDIC. ASSESS.		
DN. GREGORII ARNSDORFII,	} SCABINO-	
DN. ELIÆ KOCHII,		RUM.
DN. MARTINI HOPSTOCKII,		
DN. MICHAELIS RITTNERI,	} SENATO-	
DN. DAVIDIS LUCKII,		RUM.
DN. ESAIÆ KENNLERI,		
DN. JOHANNIS SCHREIBERI,		
DN. CHRISTOPHORI NESENI,		
DN. MICHAELIS KOHLII,		
DN. BARTHOLOMÆI SCHLEYI,		
DN. NOÆ BOEHMII,	} REIP. NO-	
DN. JOHANNIS BURCHARDI,		TAR.
DN. PETRI SCHULZII,		

* * *

U*T Schola tum fieret, Vestra hæc Solertia fecit:*
Nunc Schola, ne pereant Nomina Vestra, facit.
 C W.

HONORI
PATRONORUM,

QUIBUS VIDENTIBUS
CELEBRATUM EST JUBILÆUM.

DN. JOH. JACOBI AB HARTIG, JCTI. CONS.
REG.

DN. JOH. PHILIPPI STOLLII, JCTI } CONSU-
DN. ALBERTI GIRISII, JCTI, SYND. } LUM.

DN. JOH. CAROLI JUSTI, PRÆT. REG.

DN. CHRISTIANI CAPSII, } PRÆTORUM.
DN. GOTTFREDI NESENI, }

DN. GEORGII REINGASTI, PRÆT. EMERITI.

DN. CASPARIS CHRISTIANI SELIGMANNI,
J. U. D. JUDIC. ASSESS.

DN. ANDRÆÆ RÆTHELII, } SCABINO-
DN. MICHAELIS RITTERI, } RUM.

DN. JOH. FRIDER. WINCKLERI, }
DN. GEORG. ERNEST. EICHNERI, }
DN. JOH. CHRISTIANI MEUERI, } SENATO-
DN. JOH. MART. EICHLERI, } RUM.

DN. BENJAMINI THUMII, }
DN. JOH. FRIDER. KRODELII, }
DN. JOH. WILHELMI NESENI, }

DN. JOH. JOACHIMI MÖLLERI, } REIP. NO-
DN. JOH. CHRISTIANI NESENI, } TAR.

DN. JOH. PHILIPPI ROTHII, ACTUARI.

*

*

*

*Um Schola Vos celebrat, satis est attenda futuri:
Nam celebranda simul sic Benefacta rogat.*

C. W.

RECORDATIONI
MAGISTRORUM,

sub quorum

PRIMIS LABORIBUS

NATUM EST GYMNASIUM.

- Dn. M. CASPARIS JANITII, RECTORIS.
Dn. MICHAELIS JUSTI, CONRECT.
Dn. M. DANIELIS BURCHARDI, TERTII.
Dn. M. CASPARIS TULLICHII, QVARTI.
Dn. TOBIÆ KINDLERI, CANTORIS.
Dn. PAULI SGHÖNBORNII.
Dn. ADAMI WITWERI.
Dn. PAULI FRITSCHII.

* * *

SI Labor incipiens, dum prima obstacula solvit,
Prima, nec immerito, munera laudis habet:
Quis velit Elogis nullum prestare favorem,
A queis Gymnasii gloria prima venit?
O salvete Patres! terrestria fubila Natos,
Fubila sed Cæli vos meliora trahunt.

VE-

VENERATIONI
PRÆCEPTORUM,

quorum

SECUNDIS LABORIBUS
VELUTI RENASCITUR GYMNASIUM.

DN. CHRISTIANI WEISII, RECTORIS.
DN. M. ADAMI Erdmann MIRI, CONRECT.
DN. M. JOACHIMI CURTII, TERTII.
DN. M. MICHAELIS ZIGERI, CANTORIS.
DN. GEORGII CRANTZII.
DN. GODOFREDI JUNGII.
DN. CHRISTIANI DÖRINGII.
DN. HENNINGII JOHNI.

* * *

S Alvete ò Secli capita exoptata secundi,
Vos semel inceptus porro secundat honor.
Nec minus, ut frondes crescendo duplicat arbor:
Sic superat primum cura secunda decus.
Vivite bis Quatuor, simul & quater este Secundi,
Vestraq; sit nullis dextra secunda Scholis.

Lipsiæ applaudens scribebat

M. JOH. JOACHIMUS MÖLLERUS,
Sommerfeld. Luf.

ae(O)ae

VEREATIONI
PRAECEPTORUM

quorum

SECUNDIS LABORIBUS

VELUTI RENOVATI GYMNASIUM

DR. CHRISTIANUS

DR. M. ADAM

DR. M. JOACHIMUS

DR. M. H. ...

Lipſe aſplaudens ſcripſerat
M. JOH. JOACHIMUS MÖLLERUS,
Sommerfeld. J. M.

5(0)58